

GROENTEDROGERIJEN

VOOR EXPORT NAAR DUITSLAND IN '14-'18

door Ad Otten

Al kon Nederland buiten de oorlogshandelingen van de eerste wereldoorlog blijven, de handel en nijverheid van ons land bleef daaronder allerminst onberoerd. Zo berokkende de Engelse blokkade groot nadeel. Engeland wilde zekerheid dat invoer niet ten goede zou komen aan Duitsland en dat uitvoer niet van Duitse herkomst was. In Nederland moest tenslotte een distributieregeling worden ingevoerd en er werden maximumprijzen afgekondigd. De economische toestand werd echter almaar slechter.

Logisch dat allerwegen werd uitgezien naar alternatieven voor weggevallen markten en/of werkgelegenheid.

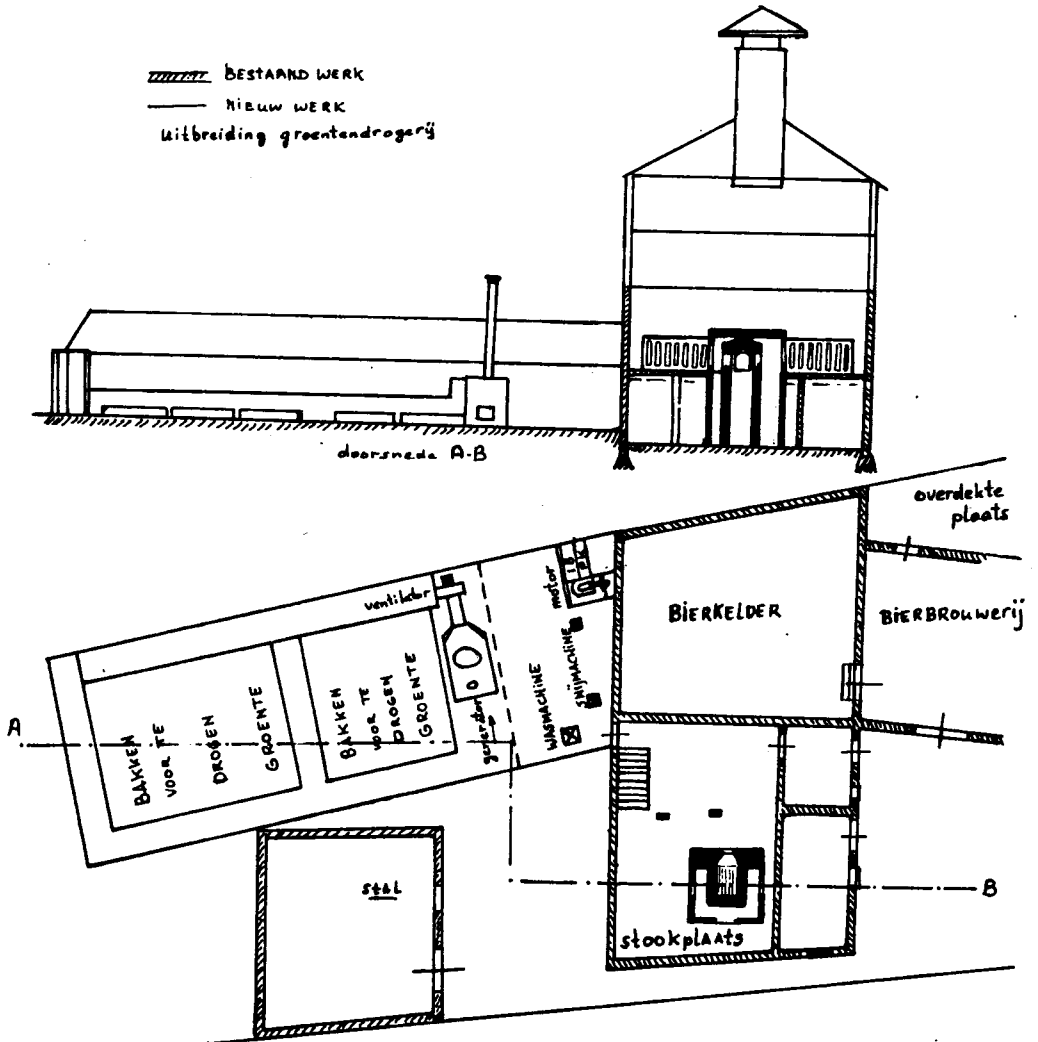
In het artikel over de Gemertse rietmakerijen werd al geconstateerd dat in de periode van de eerste wereldoorlog vele Gemertse wevers slechts als "thuiswever" zich nog wat werk konden verschaffen. Een geheel andere en voor Gemert volledig nieuwe "fabrieksactiviteit" moet die geweest zijn van de zgn. "groentendrogerijen".

In Gemerts gemeentejaarverslag van 1916 wordt deze nieuwe activiteit voor het eerst vermeldt. In een "Staat van Fabrieken" is daar opgenomen de groentendrogerij van Wed. C.L. Swinkels & Zn. waar dan maar liefst 35 volwassenen (20 mannen en 15 vrouwen) werk vinden.

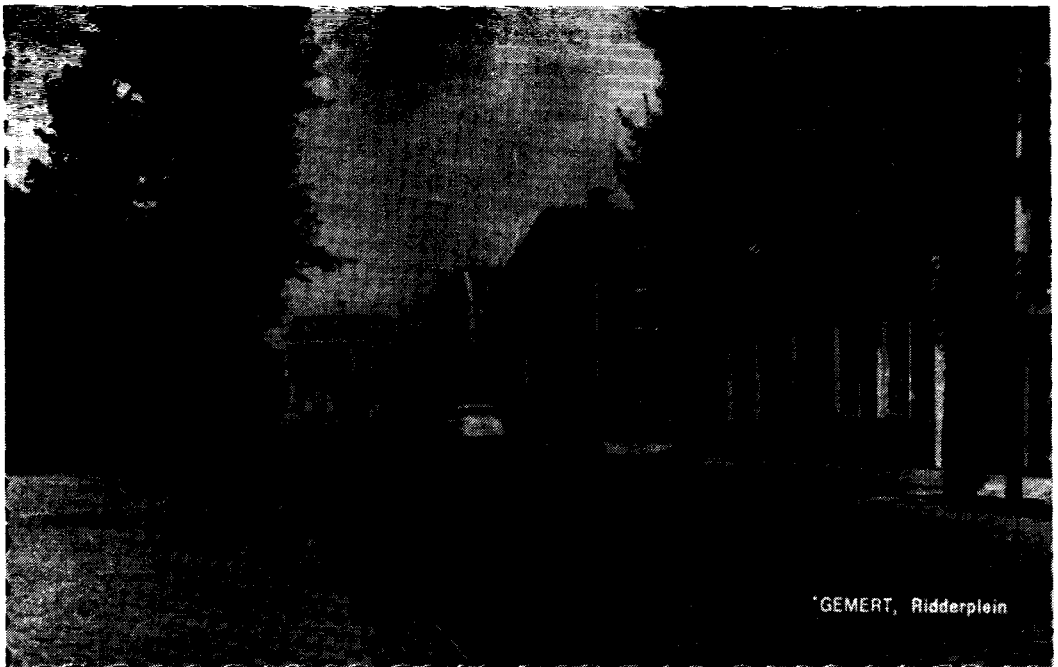
Meer gegevens over deze groentendrogerij vindt men in het gemeentearchief in een dossier waarin niet alleen de aanvraag en de verlening van de hinderwetvergunning voor de nieuwe fabriek, maar ook tekeningen worden aangetroffen.

Op 9 november 1916 hebben de weduwe C.L. Swinkels en Zonen, bierbrouwers te Gemert, gevestigd aan de Kerkstraat (thans ter hoogte van de Ridderpassage aan het Ridderplein), een verzoek ingediend tot oprichting van "eene groentendrogerij"

achter de door hen geëxploiteerde bierbrouwerij aldaar. "In de inrichting zal worden gedroogd aardappelen etc.", zo werd geschreven, terwijl "als beweegkracht zal worden aangewend een petroleummotor van 18 paardekracht, drijvende een exsau-

Een gedeelte van de tekeningen die gevoegd waren bij de hinderwetaanvraag voor de oprichting van de groentendrogerij van Swinkels in 1916. (nagetekend van een blauwdruk)

GEMERT, Ridderplein

Rechts het oude brouwershuis van Swinkels. Door de poort kwam men op een binnenplaats die toegang gaf tot bierbrouwerij en groentedrogerij.

ser, een wasmachine en 5 snijmachines". Vermeldt werd ook nog dat in het bedrijf als kunstlicht gebruik zou worden gemaakt van petroleumlampen. Opmerkenswaard in dat verband is het dat Gemert in 1916 nog niet was aangesloten op een elektriciteitsnet.

Uit de voorhanden archiefstukken kan men voorts opmaken dat de Gemertse brouwers Swinkels de werkzaamheid van aardappels drogen, al eerder waren aangevangen want in een aantekening is er sprake van "het uitbreiden van hunne groentedrogerij". Hoe het ook zij, de officiële vergunning werd hen verleend op 14 december 1916.

Het was trouwens niet alleen bij de genoemde bierbrouwers, waar men dit "gat in de markt" ontdekte. Ook elders in de gemeente was men op kleinere schaal al aan het drogen van groenten geslagen. Volgens het gemeentejaarverslag van 1916 moeten in totaal zelfs 73 Gemertse volwassenen in die bedrijfstak werkzaam zijn geweest. De opmerking ergens in het jaarverslag

"de handel in gedroogde groenten voor Duitsland ging goed", zal de Gemertsen van toen niet onbekend zijn geweest (1).

Eind 1917 is het om wat voor reden dan ook aanmerkelijk minder 'druk' in de nieuwe bedrijfstak. Bij de groentendrogerij van Swinkels vinden dan nog 18 mannen en 2 jongens werk, terwijl daarbij nog eens 20 mannen en 3 jongens moeten worden opgeteld die op "ambachtelijke wijze" (thuisdrogers?) met die aktiviteit de kost verdienen.

Eind 1918, dus na de wapenstilstand, is het kennelijk gedaan met de groentendrogerijen van Gemert. 8 mannen en 2 vrouwen vinden daarin dan weliswaar nog werk maar in 1919 wordt onder die aktiviteit noch in de staat van fabrieken noch in die van de ambachten nog iemand vermeld in het gemeenteverslag.

Wie weet er nog iets van Gemerts gedroogde aardappelen uit de periode van de eerste wereldoorlog? Zou de tijd nog niet rijp zijn geweest voor chips?

NOOT:

(1) In de gemeentejaarverslagen is naast een "staat van fabrieken" ook een "staat van ambachten" opgenomen. Op "ambachtelijke wijze" waren in 1916 38 personen aan het groentes drogen!